

**RAZILAŞDIRILMIŞDIR:**

Azərbaycan Respublikası Mərkəzi Bankın

Baş direktoru

**TƏSDİQ EDİLMİŞDİR:**

“Qala Sığorta” Açıq Səhmdar Cəmiyyəti

İdarə Heyətinin sədri

\_\_\_\_\_ V.C. Qurbanov

\_\_\_\_\_ F. K. Allahverdiyev

«\_13\_» \_fevral\_ 2025-ci il

«\_04\_» \_fevral\_ 2025-ci il

**KOMMERSİYA FƏALİYYƏTİNİN DAYANMASININ SİĞORTASI**

**QAYDALARI**

**“Qala Sığorta” ASC**

**2025**

## MÜNDƏRİCAT

|                                                                                                            |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>ƏSAS ANLAYIŞLAR.....</b>                                                                                | <b>3</b>  |
| <b>1. SİĞORTA SİNFİ .....</b>                                                                              | <b>5</b>  |
| <b>2. SİĞORTA PREDMETİ .....</b>                                                                           | <b>5</b>  |
| <b>3. SİĞORTA OBYEKTİ.....</b>                                                                             | <b>5</b>  |
| <b>4. SİĞORTA MƏBLƏĞİ.....</b>                                                                             | <b>5</b>  |
| <b>5. SİĞORTA HADİSƏSİ VƏ SİĞORTA RİSKLƏRİ.....</b>                                                        | <b>5</b>  |
| <b>6. SİĞORTA RİSKLƏRİNDƏN İSTİSNALAR .....</b>                                                            | <b>6</b>  |
| <b>7. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNİN BAĞLANMASI .....</b>                                                           | <b>7</b>  |
| <b>8. SİĞORTA HAQQI .....</b>                                                                              | <b>8</b>  |
| <b>9. AZADOLMA MƏBLƏĞİ VƏ GÖZLƏMƏ MÜDDƏTİ.....</b>                                                         | <b>8</b>  |
| <b>10. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ ƏLAVƏ VƏ DƏYİŞİKLİKLƏRİN EDİLMƏSİ .....</b>                                    | <b>8</b>  |
| <b>11. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ VAXTINDAN ƏVVƏL XİTAM VERİLMƏSİ .....</b>                                      | <b>8</b>  |
| <b>12. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ VAXTINDAN ƏVVƏL XİTAM VERMƏNİN NƏTİCƏLƏRİ .....</b>                            | <b>9</b>  |
| <b>13. TƏRƏFLƏRİN HÜQUQ VƏ VƏZİFƏLƏRİ: .....</b>                                                           | <b>10</b> |
| <b>14. SİĞORTA RİSKİNDƏKİ DƏYİŞİKLİKLƏR .....</b>                                                          | <b>12</b> |
| <b>15. SİĞORTA HADİSƏSİ BAŞ VERDİKDƏ SİĞORTALININ VƏZİFƏLƏRİ VƏ SİĞORTAÇI<br/>TƏRƏFİNDƏN NƏZARƏT .....</b> | <b>12</b> |
| <b>16. SİĞORTA HADİSƏSİNİN TƏSDİQİ .....</b>                                                               | <b>12</b> |
| <b>17. SİĞORTA ÖDƏNİŞİ.....</b>                                                                            | <b>13</b> |
| <b>18. SİĞORTA ÖDƏNİŞİNİN HESABLANMASI QAYDASI .....</b>                                                   | <b>13</b> |
| <b>19. SİĞORTA ÖDƏNİŞİNİN VERİLMƏSİNDƏN İMTİNANIN ƏSASLARI .....</b>                                       | <b>14</b> |
| <b>20. SUBROQASIYA HÜQUQU .....</b>                                                                        | <b>15</b> |
| <b>21. TƏRƏFLƏRİN MƏSULİYYƏTİ.....</b>                                                                     | <b>15</b> |
| <b>22. İŞ SİRLƏRİNİN GİZLİ SAXLANILMASI.....</b>                                                           | <b>16</b> |
| <b>23. MÜBAHİSƏLƏRİN HƏLLİ QAYDASI.....</b>                                                                | <b>16</b> |
| <b>24. XÜSUSİ ŞƏRTLƏR.....</b>                                                                             | <b>16</b> |

## ƏSAS ANLAYIŞLAR

**Sığortalı** – sığorta haqqı ödəyən, sığorta obyektinin sığorta etdirilməsində sığorta marağı olan sığorta müqaviləsinin tərəfi;

**Sığortaçı** – sığorta fəaliyyətini həyata keçirmək üçün müvafiq lisenziyaya malik olan, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan sığorta hadisəsi baş verdiyi halda qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olunmuş qaydada sığorta ödənişini vermək öhdəliyi daşıyan sığorta müqaviləsinin tərəfi olan yerli hüquqi şəxs;

**Faydalanan şəxs** – sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığorta ödənişi verilməli olan şəxs;

**Aktuari** – qanunvericiliyə uyğun olaraq iqtisadi-riyazi hesablamalar aparmaqla sığorta haqlarının hesablanmasının əsaslarını müəyyən edən, həmçinin sığorta ehtiyatlarını hesablayan mütəxəssis;

**Sığorta hadisəsi** – qanunvericiliyə və ya sığorta müqaviləsinə görə sığorta ödənişinin sığortalıya, sığorta olunana və ya digər faydalanan şəxslərə ödənilməsi üçün əsas olan, sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində baş verən hadisə və ya yaranan hal;

**Sığorta tələbi** – sığorta hadisəsi baş verdikdə sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin sığortaçıya öz vəzifələrini qanunvericiliyə və sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq icra etməsi barədə müraciəti;

**Sığorta ödənişi** – sığorta hadisəsi baş verdikdə, qanunvericiliyə, həmçinin sığorta müqaviləsinə uyğun olaraq sığortaçı tərəfindən ödənilən maliyyə kompensasiyası;

**Sığorta marağı** – sığorta hadisəsinin baş verəcəyi təqdirdə sığortalının maliyyə itkisinə məruz qalması ehtimalı və onun obyektini sığorta etdirmək hüququnun əsaslandığı mənafeidir.

**Kommersiya fəaliyyəti** – qanunvericiliklə nəzərdə tutulan hər növ sahibkarlıq fəaliyyəti

**Gəlir itkisi** - kommersiya fəaliyyətinin dayanması və ya istehsalın zəifləməsi nəticəsində, sığorta təminatı müddətində gəlirdə baş verən azalmanın və bu azalmanın aradan qaldırılması üçün çəkilən xərclərin səbəb olduğu xalis gəlir itkisi.

**Daimi xərclər** - müəyyən dövrdə istehsalın həcmi dəyişən zaman ümumi məbləği dəyişməyən xərclər.

**Dəyişən xərclər** - məhsul buraxılışının həcmindən asılı olaraq kəmiyyətə mütənasib dəyişən resurslara (xammal, material, yanacaq, əmək haqqı və.s) müəssisənin çəkdiyi xərclər.

**Dövriyyə** - Müəssisənin müqavilədə göstərilən kommersiya fəaliyyəti ilə əlaqədar satışlardan və təklif etdiyi xidmətlərdən əldə etdiyi gəlirlərin cəmi.

**İllik dövriyyə** - Hadisə tarixindən əvvəlki 12 ay ərzindəki dövriyyə.

**Standart dövriyyə** - Təminat müddətinin 12 aydan artıq olduğu hallarda illik dövriyyəyə uyğun olaraq müəyyən edilən dövriyyə.

**Ümumi gəlir nisbəti** - Hadisə tarixindən əvvəlki fəaliyyət ilində əldə olunan ümumi gəlirin dövriyyəyə nisbətini bildirir.

**Sığorta haqqı** – risklərin qəbul edilməsi və ya bölüşdürülməsi müqabilində sığorta qanunvericiliyinə uyğun olaraq, sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulan qaydada sığortalının sığortaçıya ödəməli olduğu pul məbləği;

**Sığorta riski və ya risk** – sığorta obyektinə bağlı itkilərin və ya zərərlərin yaranmasına səbəb olan hadisənin baş verməsi və ya halın yaranması ehtimalı, həmçinin bu ehtimala qarşı sığortaçının üzərinə götürdüyü öhdəlik;

**Sığorta tarifi** – sığorta haqqının hesablanması üçün aktuari hesablamalarına əsasən müəyyən edilən faiz dərəcəsi;

**Sığorta müqaviləsi** – sığortalının müvafiq sığorta haqqı ödəməsi müqabilində sığorta obyektinin məruz qala biləcəyi risklərlə bağlı itkilərin, dəyən zərərin əvəzinin və ya razılaşdırılan pul məbləğinin müəyyən bir hadisənin baş verməsi əsasında ödənilməsinin sığortaçı tərəfindən öhdəlik kimi götürülməsi şərtlərinin təsbit edildiyi razılaşma;

**Sığorta təminatının müddəti** - Sığortaçı sığorta şəhadətnaməsində göstərilən maksimum təminat müddətindən çox olmaması şərtlə, hadisə baş verdiyi tarixdən, kommersiya fəaliyyətinin dayanması və ya istehsalın zəifləməsinin tamamilə aradan qaldırılacağı vaxta qədər keçəcək müddət ərzində meydana gələcək gəlir itkilərinə görə məsuliyyət daşıdığı müddət.

**Sığorta şəhadətnaməsi** – sığorta müqaviləsinin bağlanması faktını təsdiq edən, sığortaçı tərəfindən sığortalıya və (və ya) sığorta olunana verilən sənəd;

**Sığortanın ərazisi** - Əgər şəhadətnamədə sığortanın ərazisi göstərilmişdirsə, yalnız həmin ünvanda baş verən sığorta hadisələri bu sığorta təminatına daxildir. Şəhadətnamədə konkret ünvan (ərazi) göstərilməmişdirsə, sığorta Azərbaycan Respublikasının ərazisində qüvvədədir.

**Azadolma məbləği** – Azadolma məbləği, sığorta hadisəsi nəticəsində yaranan itkilərin və ya dəyən zərərin sığorta təminatı ilə əhatə olunmayan və sığortalının üzərində qalan hissədir.

**Gözləmə müddəti** – Gözləmə müddəti nəzərdə tutulduqda sığorta hadisəsi nəticəsində həmin müddət ərzində yaranan itkilərin əvəzinin ödənilməsi sığortalının üzərində qalır.

**Əhəmiyyətli hallar** - Sığortaçının müqavilə bağlamaqdan imtina etməsi və ya onun şərtlərinin müəyyənləşdirilməsi qərarına təsir göstərə bilən hallar.

**Hüquqi xərclər** - sığorta hadisəsinin nəticəsində sığortalıya qarşı irəli sürülən iddiaların araşdırılması və müdafiəsi üçün sığortaçının razılığı ilə Sığortalı tərəfindən çəkilən zəruri xərclər.

**İllik ümumi hədd** - Sığortaçının əvvəlcədən yazılı razılığı ilə ödənilmiş hüquqi xərclər istisna olmaqla, sığortaçı tərəfindən sığorta müddəti ərzində ödənilə biləcək sığorta ödənişlərinin cəmi.

## **1. SİĞORTA SİNFİ**

- 1.1 Sığorta obyektinə görə əmlak sığortasına aid olan sığortalının kommersiya fəaliyyətində sığorta hadisəsi nəticəsində baş verən fasilə ilə əlaqədar, onun əmlak mənafeələrinə əldən çıxan fayda və əlavə xərclərlə bağlı dəyən zərərin əvəzinin tam və ya qismən ödənilməsi üçün sığorta ödənişinin həyata keçirilməsini nəzərdə tutan işin dayanması ilə bağlı risklərdən sığorta sinfinə aiddir.

## **2. SİĞORTA PREDMETİ**

- 2.1. Sığorta predmeti dedikdə sığorta hadisəsi nəticəsində sığortalının kommersiya fəaliyyətinin dayanması halı başa düşülür.

## **3. SİĞORTA OBYEKTİ**

- 3.1. Bu qaydalara əsasən sığorta obyektı, bu qaydaların 5-ci maddəsində qeyd edilən hadisələr nəticəsində kommersiya fəaliyyətinin qismən və ya tamamilə dayandırılması və yaxud istehsalın zəifləməsi riskləri ilə bağlı sığortalının əmlak mənafeəsidir.
- 3.2. Sığorta obyektinə bu qaydaların 5.5-ci bəndində qeyd edilən daimi xərclər və fəaliyyətdən olan gəlir itkisi aiddir. Bu gəlirlər aşağıdakı kimi formalaşır:
- İstehsalat müəssisələrində - məhsul istehsalı hesabına;
  - Xidmət sahələrində fəaliyyət göstərən müəssisələrdə - xidmət göstərilməsi hesabına;
  - Ticarətlə məşğul olan müəssisələrdə - mal və məhsulların satılmasına görə.

## **4. SİĞORTA MƏBLƏĞİ**

- 4.1. Sığorta məbləği (limiti) sığortaçı ilə sığortalı arasında razılaşdırılaraq müəyyənləşdirilir və sığortaçının öhdəliyinin son həddidir.

## **5. SİĞORTA HADİSƏSİ VƏ SİĞORTA RİSKLƏRİ**

- 5.1. Sığorta hadisəsi dedikdə sığortaçının qanunvericiliklə və ya müqavilə ilə müəyyən olunmuş qaydada sığortalıya sığorta ödənişini vermək öhdəliyi yaradan hal başa düşülür.
- 5.2. Bu qaydalara görə sığorta hadisəsi sığortalının sığorta müqaviləsində qeyd edilmiş kommersiya fəaliyyətinin qismən və ya tamamilə dayandırılması və yaxud istehsalın zəifləməsi hesab edilir.
- 5.3. Sığortalının kommersiya fəaliyyətinin dayanması halı yalnız o zaman sığorta hadisəsi hesab edilir ki, yalnız kommersiya fəaliyyətinin həyata keçirildiyi bina və kommersiya fəaliyyəti həyata keçirilərkən istifadə etdiyi avadanlıq, dəzgah, qurğu və əmtəələrə zərər dəyməsi nəticəsində yaranmış olsun, bir şərtlə ki, həmin əmlaklar əmlakın yanğından və digər risklərdən sığortası müqaviləsi ilə sığortalanmışdır, həmçinin sığortalının kommersiya fəaliyyətində baş verən fasilə əmlak şəhadətnaməsində təminat verilən risk nəticəsində baş versin.
- 5.4. Əgər sığorta şəhadətnaməsində birbaşa nəzərdə tutulmamışdırsa, aşağıda qeyd edilən əmlaklara ziyan dəyməsi nəticəsində baş vermiş hadisə sığorta hadisəsi hesab edilmir:
- 5.4.1. Sığortalıya (və ya sığorta olunana) məxsus olan pullar (aşağıdakılar daxil olmaqla, lakin, onlarla məhdudlaşmayaraq: nağd pul, banknotlar, hər hansı valyuta, çeklər, poçt və pul sifarişləri, poçt ştampları və markaları, vauçerlər, səhmlər, istiqrazlar və istənilən növ qiymətli kağızlar), sənədlər, plan, çertyojlar, fotosəkillər, perfokartlar, maqnit lentləri və ya digər

- informasiya daşıyıcıları, mühasibatlıq sənədləri və ya hər hansı yazılı formada olan digər qeydlər, sənədlər;
- 5.4.2. Külçə və digər formada olan əlvan metallar, qiymətli metallar, qiymətli daşlar və zinyət əşyaları və s.;
- 5.4.3. Marka kolleksiyası, sikkə, pul nişanları, bon və digər kolleksiyalar, eləcə də rəsm əsərləri, şəkillər, heykəltəraşlıq əsərləri, digər incəsənət əsərləri;
- 5.4.4. Silah və döyüş sursatları, dövriyyəsi qadağan edilmiş istənilən maddə, əşya;
- 5.4.5. Tikilişi başa çatmamış obyektlər;
- 5.4.6. Heyvandarlıq və kənd təsərrüfatı məhsulları;
- 5.4.7. İstifadə müddəti və/və ya realizə müddəti bitmiş məhsullar;
- 5.5. Bu qaydalara əsasən sığorta müqaviləsi üzrə sığortaçı sığorta müddəti ərzində sığorta hadisəsi hesab edilən sığortalının kommersiya fəaliyyətinin dayanması ərzində yaranmış daimi xərcləri ödəyir. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, bu xərclərə aşağıdakılar aiddir:
- 5.5.1. Sığortalının əmək müqavilələrinə, mülki-hüquq müqavilələrinə əsasən ödədikləri, əmək haqları;
- 5.5.2. İcarə müqaviləsinə əsasən, bu cür müqavilələr üzrə icarə ödənişləri əmlakın zədələnməsi faktından asılı olmayaraq icarəçi tərəfindən ödənilirsə, sığortalının öz fəaliyyəti üçün icarəyə götürdüyü bina, avadanlıq və digər əmlaklara görə icarə haqqı.
- 5.5.3. Sosial sığorta orqanlarına olan məcburi ödənişlər və digər analogi ödənişlər;
- 5.5.4. Dövriyyədən və sığortalanmış fəaliyyətin nəticələrindən asılı olmayan vergi və rüsumlar, o cümlədən əmlak vergisi, torpaq vergisi, qeydiyyat rüsumları, lisenziyaya görə haqlar;
- 5.5.5. Sığortalı şirkət üçün müəyyən edilmiş normalara əsasən amortizasiya ayırmaları;
- 5.5.6. Kredit və ya digər cəlb olunmuş vəsaitlər üzrə faizlər. Bu halda nəzərə alınmalıdır ki, həmin vəsait sığorta hadisəsi nəticəsində dayanmış olduğu təsərrüfat fəaliyyətinə yönəldilmiş olmalıdır.
- 5.5.7. Sığortalının kommersiya fəaliyyətinin mahiyyətinə müvafiq olan daimi hesab edilə bilən digər xərclər.

## **6. SİĞORTA RİSKLƏRİNDƏN İSTİSNALAR**

- 6.1. Əgər sığorta şəhadətnaməsində başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, aşağıda göstərilənlər üzrə təminat verilmir:
- 6.1.1. Sığortalının qüvvədə olan əmlakın yanğın və digər risklərdən sığortası müqaviləsinin müddəalarına əsasən təminat verilməmiş risklərin səbəb olduğu gəlir itkisi;
- 6.1.2. Məhsulun əldə olunması ilə bağlı xərclər və məhsulun realizə edilməsi ilə bağlı nəqliyyat xərcləri;
- 6.1.3. Dövriyyədən alınan və satınalmaya görə tutulmuş vergilər, əlavə dəyər vergisi, mənfəət vergisi, aksizlər, gömrük rüsumları və digər vergilər;
- 6.1.4. Satış dövriyyəsi əsasında lisenziya və müəllif təltiflərinin ödənilməsi, habelə ixtiraya görə təltiflər və sığorta tədiyyələri;
- 6.1.5. Dəyişən xərclər;
- 6.1.6. Müqavilə öhdəliklərinin yerinə yetirməməklə əlaqədar olaraq cərimələr, sanksiyalar;
- 6.1.7. Yükləmə, qablaşdırma, daşıma ilə əlaqədar ortaya çıxmış gəlir itkisi;
- 6.1.8. Mühəribə (əlan edilib-edilməməyindən asılı olmayaraq), vətəndaş mühəribəsi, hərbi əməliyyatlar, təcavüz, istila, işğal, düşmənçilik aktları, xarici düşmənlərin aksiyaları, üsyan, qiyam, tətil, inqilab, ictimai iğtişaşlar, xalq hərəkatı, çevriliş, silahlı yolla hakimiyyətin qəsb edilməsi, terrorizm, sabotaj və bunların nəticələri;

- 6.1.9. Nüvə riskləri və radioaktiv çirklənmə riskləri, ionlaşdırıcı şüalanma və ya nüvə yanacağından çirklənmə nəticəsində radioaktivlik və ya nüvə yanacağının yandırılmasından əmələ gələn hər hansı nüvə tullantıları;
- 6.1.10. Radioaktiv zəhərli partlayıcı və ya hər hansı partlayıcı nüvə qurğusundan və ya nüvə yanacağının yandırılmasından əmələ gələn nüvə tullantılarının digər təhlükəli qalıqları;
- 6.1.11. Sığortalı və ya onun nümayəndələrinin qəsdli hərəkətləri və ya qəsdən edilən etinasızlıq;
- 6.1.12. Sığorta təminatının əhatə ərazisindən kənarda baş verən hadisələr;
- 6.1.13. Bina və tikililərdə və ya digər ərazilərdə aparılan hər hansı tikinti işləri nəticəsində (təzələmə, təmir və yeniləşdirmə işləri daxil olmaqla) iş fəaliyyəti prosesinin dayanma halları;
- 6.1.14. Şaxta nəticəsində dəymiş hər hansı itki, zərər və ya məhv olma;
- 6.1.15. Valyuta mübadiləsi kursunun fərqi;
- 6.1.16. Sığortalının (və ya sığorta olunanın), onun işçilərinin alkoqolun, toksik və ya narkotik maddələrin təsiri altında etdiyi hərəkət (hərəkətsizlik) nəticəsində baş vermiş hadisələr;
- 6.1.17. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olma müddətində baş vermiş, lakin səbəbi müqavilənin qüvvəyə minmiş tarixindən əvvəl yaranmış hadisələr;
- 6.1.18. Səs və ya səsən sürətindən yüksək sürətlə hərəkət edən təyyarələr və digər hava aparatları ilə bilavasitə və ya dolayısı yaranmış zərər;
- 6.1.19. Səlahiyyətli şəxsin (orqanın) hərəkəti və ya qərarı ilə əlaqədar yaranmış zərər; hərbi və mülki hökumət orqanlarının əmri ilə əmlakın müsadirə, rekvizisiya, həbs və məhv edilməsi və ya zədələnməsi;
- 6.1.20. Partnyorların müqavilə öhdəliklərini yerinə yetirməmələri ilə bağlı yaranmış zərər;
- 6.1.21. Maddi zərərin baş verməsindən əvvəlki vəziyyətlə müqayisədə istehsalın artırılması, yaxud yeniləşdirilməsi ilə əlaqədar olaraq kommersiya fəaliyyətinin dayanması ilə əlaqədar zərərin artması.

## **7. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNİN BAĞLANMASI**

- 7.1. Sığorta müqaviləsinin bağlanması
  - 7.1.1. Sığorta müqaviləsinin bağlanması üçün Sığortalı Sığortaçının ərizə formasını doldurur.
  - 7.1.2. Sığorta müqaviləsinin bağlanması faktı sığorta qaydaları əlavə edilməklə, Sığortalıya verilən sığorta şəhadətnaməsi ilə təsdiq edilir.
  - 7.1.3. Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta təminatının müddəti sığorta müqaviləsinin bağlandığı gün saat iyirmi dördədən başlanır və sığorta qanunvericiliyində nəzərdə tutulmuş hallar istisna olmaqla, sığorta müqaviləsinə əsasən həmin müqavilənin qüvvədə olduğu sonuncu gün saat iyirmi dördə başa çatır.
  - 7.1.4. Sığortaçı sığorta şəhadətnaməsində göstərilən maksimum təminat müddətindən çox olmaması şərtilə, hadisə baş verdiyi tarixdən, kommersiya fəaliyyətinin dayanması və ya istehsalın zəifləməsinin tamamilə aradan qaldırılacağı vaxta qədər keçəcək müddət ərzində meydana gələcək gəlir itkilərinə görə məsuliyyət daşıyır.
- 7.2. Sığorta müqaviləsinin tərəfləri
  - 7.2.1. Sığortaçı - Bu qaydalara əsasən sığortaçı dedikdə "Qala Sığorta" ASC başa düşülür.
  - 7.2.2. Sığortalı - Bu qaydalara əsasən sığorta predmetinə münasibətdə əmlak maraqları olan hər hansı bir fiziki və ya hüquqi şəxs hesab olunur. Bu qaydalar daxilində sığortalının hərəkətlərinə onun işçilərinin, rəsmi şəxslərinin, o cümlədən Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə, "Sığorta fəaliyyəti haqqında" Azərbaycan Respublikasının Qanununa, sığorta müqaviləsinə, vəkalətnaməyə (etibarnaməyə) və ya vəzifə öhdəliklərinə əsasən sığortalı adından çıxış etmək səlahiyyəti olan digər nümayəndələrinin hərəkətləri də aid edilir.
  - 7.2.3. Faydalanan şəxs - Sığorta müqaviləsi sığorta predmetinin qorunmasında maraqlı olan hər hansı başqa şəxs - Faydalanan şəxs xeyrinə də bağlana bilər. Faydalanan şəxs təyin edildikdə

faydalanan şəxsin adı sığorta müqaviləsində göstərməlidir. Sığorta müqaviləsinin faydalanan şəxsin xeyrinə bağlanması sığortalını müqaviləyə əsasən vəzifə və öhdəliklərindən azad etmir.

## **8. SİĞORTA HAQQI**

- 8.1. Sığorta haqqı sığorta tariflərinə əsasən hesablanır.
- 8.2. Sığorta haqqı bir dəfəyə və ya tərəflərin razılığına əsasən hissə-hissə ödənilə bilər.
- 8.3. Müqavilədə başqa cür nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta müqaviləsi sığorta haqqının ilk hissəsinin və ya tam ödənilməsindən sonra qüvvəyə minir.
- 8.4. Sığorta haqqı və ya onun növbəti hissəsi sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş müddətdə ödənilmədikdə və ya sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulduğundan daha az məbləğdə ödənilmədikdə:
  - 8.4.1. Bu halda sığortaçı onun ödənilməsi üçün Mülki Məcəllənin tələbini nəzərə alaraq, yazılı surətdə 15 (on beş) günədək əlavə müddət müəyyən edə bilər;
  - 8.4.2. Hər bir halda sığorta haqqı və ya onun razılaşdırılmış ilk hissəsi sığorta müqaviləsi bağlandığı gündən 1 (bir) aydan gec olmayaraq ödənilməlidir.
- 8.5. Sığortalı sığorta haqqını və ya onun növbəti hissəsini sığorta müqaviləsində nəzərdə tutulmuş müddətdə ödəmədikdə, sığortaçı sığorta müqaviləsinə xitam verə bilər.

## **9. AZADOLMA MƏBLƏĞİ VƏ GÖZLƏMƏ MÜDDƏTİ**

- 9.1. Sığorta müqaviləsində şərtlə və ya şərtsiz azadolma məbləği, həmçinin gözləmə müddəti, sığortalı ilə sığortaçı arasındakı razılığa əsasən müəyyən oluna bilər.
- 9.2. Şərtlə azadolma məbləğinin nəzərdə tutulması halında, sığorta hadisəsi nəticəsində dəyən zərərin həcmi həmin məbləğdən çox olduqda, zərər məbləğindən azadolma məbləği çıxılmaz.
- 9.3. Şərtsiz azadolma məbləği nəzərdə tutulduqda, həmin məbləğ hər bir halda zərər məbləğindən çıxılır.
- 9.4. Sığorta müqaviləsi qüvvədə olduğu müddət ərzində bir neçə sığorta hadisəsi baş verdikdə azadolma məbləği hər bir hadisə üzrə tətbiq olunur.
- 9.5. Sığorta müqaviləsində gözləmə müddəti nəzərdə tutulduqda sığorta hadisəsi nəticəsində həmin müddət ərzində yaranan itkilərin əvəzinin ödənilməsi sığortalının üzərində qalır.
- 9.6. Şərtlə gözləmə müddəti müəyyən edildikdə sığorta hadisəsinin nəticələrinin həmin müddətə bərabər və ya ondan artıq müddətdə davam etməsi şərti ilə sığorta tələbi və ya sığorta ödənişi sığorta hadisəsinin baş verməsindən keçən həmin müddət qədər vaxt ərzində yaranan itkilərə də şamil edilir.
- 9.7. Sığorta müqaviləsində şərtsiz gözləmə müddəti müəyyən edildikdə sığorta tələbi və ya sığorta ödənişi sığorta hadisəsinin baş verməsindən keçən həmin müddət qədər vaxt ərzində yaranan itkilərə şamil edilmir.

## **10. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ ƏLAVƏ VƏ DƏYİŞİKLİKLƏRİN EDİLMƏSİ**

- 10.1. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində sığortalı və sığortaçı müqavilənin müəyyən şərtlərinin dəyişdirilməsi, həmçinin ona müəyyən əlavələr edilməsi barədə razılığa gələ bilərlər.

## **11. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ VAXTINDAN ƏVVƏL XİTAM VERİLMƏSİ**

- 11.1. Sığorta müqaviləsinə aşağıdakı hallarda xitam verilir:
  - 11.1.1. sığorta predmeti artıq mövcud olmadıqda;
  - 11.1.2. aşağıdakı hallar istisna olmaqla, sığortalı fiziki şəxs öldükdə və ya sığortalı hüquqi şəxs ləğv olunduqda:



- 11.1.2.1. əmlak sığortası müqaviləsini bağlamış sığortalı sığorta müqaviləsi bağlayarkən sığortalanmış əmlakı qəbul edəcək hər hansı şəxsi təyin etmiş olduğu, habelə sığorta hadisəsi baş verəndə sığortaçının razılığı ilə onu dəyişdirmiş olduğu hallarda sığortalı fiziki şəxs vəfat edərsə, onun həmin müqavilə üzrə hüquq və vəzifələri bu qaydalarla ilə müəyyən olunmuş vərsəlik qaydasında sığortalanmış əmlakı qəbul edən şəxsə keçir;
- 11.1.2.2. qanunvericilikdə və ya müqavilədə başqa şərtlər müəyyən edilməmişdirsə, sığortalının hüquq və vəzifələri sığorta predmeti olan miras əmlakın yeni mülkiyyətçisinə, sahibinə və ya istifadəçisinə həm onun özünün, həm də sığortaçının müqavilədə rəsmiləşdirilən razılığı ilə keçir;
- 11.1.2.3. sığortalı olan hüquqi şəxs sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu dövrdə yenidən təşkil edildikdə onun həmin müqavilə üzrə hüquq və vəzifələri müvafiq hüquq varisinə keçir.
- 11.1.3. Sığorta müqaviləsi üzrə sığortalı olmayan sığorta olunan vəfat etdikdə sığortalının onun başqası ilə əvəz olunması təklifinə sığortaçı etiraz etdikdə;
- 11.1.4. Qanunvericilikdə, yaxud sığorta müqaviləsində digər hal nəzərdə tutulmamışdırsa, sığortalanmış əmlak özgəninkiləşdirilərkən sığortaçı sığortalının hüquq və vəzifələrinin əmlakın yeni mülkiyyətçisinə, sahibinə və ya istifadəçisinə keçməsinə etiraz etdikdə; əmlak özgəninkiləşdirilərkən sığortaçı sığortalının hüquq və vəzifələrinin əmlakın yeni mülkiyyətçisinə, sahibinə və ya istifadəçisinə keçməsinə etiraz etmədikdə əlavə sığorta haqqı ödənilmədən sığorta müqaviləsi üzrə sığortalı dəyişdirilir;
- 11.1.5. sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı olmadıqda və sığorta riskinin mövcudluğu, səbəbi sığorta hadisəsi olmayan hallara görə başa çatdıqda;
- 11.1.6. sığortaçı sığortalı qarşısında öz öhdəliklərini tam olaraq yerinə yetirdikdə;
- 11.1.7. sığortalı sığorta haqqını sığorta müqaviləsində müəyyən edilən qaydada ödəmədikdə;
- 11.1.8. sığorta marağı artıq mövcud olmadıqda;
- 11.1.9. sığortalı və ya sığortaçı sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verilməsi tələbi ilə çıxış etdikdə.
- 11.2. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu dövrdə sığortalı məhkəmənin qərarı ilə fəaliyyət qabiliyyəti olmayan hesab edilmişdirsə, yaxud onun fəaliyyət qabiliyyəti məhkəmənin qərarı ilə məhdudlaşdırılmışdırsa, mülki məsuliyyət sığortası üzrə müqavilə məhkəmənin müvafiq qərarının qüvvəyə mindiyi andan xitam verilmiş hesab edilir, digər hallarda isə belə sığortalının hüquq və vəzifələrini onun qəyyumu və ya himayəçisi həyata keçirir.
- 11.3. Bu maddədə göstərilən hallarda sığorta müqaviləsinə xitam verilməsi üçün əsas olan şərait yarandıqda bu Qaydaların 11.4-cü bəndi nəzərə alınmaqla müqaviləyə xitam verilməsində maraqlı olan tərəf dərhal digər tərəfi bu barədə xəbərdar etməlidir.
- 11.4. Sığorta müqaviləsinə bu qaydaların 11.1.9-cu maddəsinə uyğun olaraq sığortalının və ya sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verilərkən bu barədə bir tərəf digərinə ən azı 30 gün əvvəl (sığorta müqaviləsi beş ildən çox müddətə bağlanmış olduqda 60 gün, 3 aydan az müddətə bağlanmış olduqda isə 5 iş günü əvvəl) tələbini əsaslandırıdğı yazılı bildiriş göndərməlidir.

## **12. SİĞORTA MÜQAVİLƏSİNƏ VAXTINDAN ƏVVƏL XİTAM VERMƏNİN NƏTİCƏLƏRİ**

- 12.1. Sığorta müqaviləsinə (qrup halında sığorta zamanı həm də müqaviləyə hər hansı bir sığorta predmetinə münasibətdə) sığortalının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə, sığortaçı həmin müqavilə üzrə (qrup halında sığorta zamanı isə müqavilənin hər hansı sığorta predmeti ilə bağlı sığorta haqqına mütənasib olan) sığorta haqqının qaytarılan hissəsindən işlərin aparılması xərclərinin müqavilənin qurtarmamış müddətinə mütənasib hissəsini çıxmaqla həmin müddət üçün sığorta haqlarını ona qaytarır. Sığortalının sığorta müqaviləsinə xitam verilməsi ilə bağlı tələbi sığortaçının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı sığorta haqlarını (qrup halında sığorta zamanı həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarını) bütünlüklə sığortalıya qaytarır.

- 12.2. Sığorta müqaviləsinə (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqaviləyə hər hansı bir sığorta predmetinə münasibətdə) sığortaçının tələbi ilə vaxtından əvvəl xitam verildikdə o, sığorta haqlarını (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarını) bütünlüklə sığortalıya qaytarır; əgər bu tələb sığortalının sığorta müqaviləsi üzrə vəzifələrini yerinə yetirməməsi ilə bağlıdırsa, sığortaçı müqavilənin qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarını) qaytarır. Bu halda sığortaçı sığorta müqaviləsi üzrə (qrup halında sığorta zamanı isə müqavilənin hər hansı sığorta predmeti ilə bağlı sığorta haqqına mütənasib olan) sığorta haqqının qaytarılan hissəsindən işlərin aparılması xərclərinin müqavilənin qurtarmamış müddətinə mütənasib hissəsini çıxıb bilər.
- 12.3. Sığorta müqaviləsinə (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqaviləyə hər hansı bir sığorta predmetinə münasibətdə) vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək sığortaçı tərəfindən sığortalıya ödənilmiş sığorta haqqına (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarına) bərabər və ya ondan çox miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, sığorta haqqı (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqları) sığortalıya qaytarılır.
- 12.4. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam verildiyi halda, əgər xitam verilmə anınadək ödənilmiş sığorta haqqından (qrup halında sığorta zamanı, həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmeti üzrə ödənilmiş sığorta haqlarından) az miqdarda sığorta ödənişi verilmişdirsə, həmin sığorta haqqı məbləği ilə sığorta ödənişi məbləği arasındakı fərq miqdarında sığorta haqqının sığortalıya qaytarılması müvafiq olaraq bu qaydaların 12.1-ci və 12.2-ci bəndlərində nəzərdə tutulmuş qaydada həyata keçirilir.
- 12.5. Sığorta müqaviləsi bu qaydaların 11.2-ci bəndində müəyyən edilmiş məhkəmə qərarı əsasında xitam verilmiş hesab edildikdə sığortaçı həmin müqavilə üzrə işlərin aparılması xərclərini çıxmaqla müqavilənin (qrup halında sığorta zamanı həm də müqavilənin hər hansı bir sığorta predmetinə münasibətdə) qurtarmamış müddəti üçün sığorta haqlarını, bu qaydaların 12.3-cü və 12.4-cü bəndlərinin tələbləri nəzərə alınmaqla, sığortalının qanuni nümayəndəsinə qaytarır.

### **13. TƏRƏFLƏRİN HÜQUQ VƏ VƏZİFƏLƏRİ:**

- 13.1. Sığortalının vəzifələri:
- 13.1.1. sığorta haqqını vaxtında ödəmək;
  - 13.1.2. digər sığorta müqavilələri barədə sığortaçıya məlumat vermək;
  - 13.1.3. sığorta hadisəsi baş verdikdə, bu barədə Qaydaların 15.1-ci bəndində müəyyən edilmiş müddətdə sığortaçını xəbərdar etmək;
  - 13.1.4. sığorta riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilən risklər barədə sorğu forması sığorta müqaviləsi bağlandığı zaman sığortaçı tərəfindən sığortalıya təqdim olunur. Sığortalı öz növbəsində sorğu formasındakı sualları dürüst və düzgün şəkildə cavablandırmaqla və sığorta müqaviləsi qüvvədə olan müddətdə riskin dərəcəsi dəyişilərsə bu barədə sığortaçıya məlumat verməlidir;
  - 13.1.5. mövcud qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər vəzifələr.
- 13.2. Sığortaçının vəzifələri:
- 13.2.1. sığortalını sığorta qaydaları ilə tanış etmək;
  - 13.2.2. sığorta ödənişini bu Qaydaların 18.1-ci bəndində müəyyən edilmiş müddətdə vermək;
  - 13.2.3. sığortalı barədə məlumatı, o cümlədən kommersiya sirri olan məlumatı yaymamaq;
  - 13.2.4. sığorta riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilən risklər barədə sorğu formasını sığorta müqaviləsi bağlandığı zaman Sığortalıya təqdim etməlidir. Əhəmiyyətli hal haqqında ərizə formasında yanlış məlumatlar olduğu sonradan aşkarlanarsa, Sığortaçı müqaviləyə xitam verə bilər.

13.2.5. mövcud qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər vəzifələr.

13.3. Sığortalının hüquqları:

- 13.3.1. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortaçının müstəqil auditor tərəfindən təsdiqlənmiş illik balansı və fəaliyyətinin illik yekunlarına dair maliyyə nəticələri ilə tanış olmaq;
- 13.3.2. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən bu Qaydalarla tanış olmaq;
- 13.3.3. Sığorta müqaviləsi üzrə istənilən açıqlamanı sığortaçıdan sorğu etmək;
- 13.3.4. Sığortaçının razılığı ilə sığorta məbləğinin və ayrı-ayrı sığorta riskləri üzrə sığorta məbləğlərinin ölçüsünə, sığorta müddətinə, sığorta haqlarının ölçüsünə dair sığorta müqaviləsinin şərtlərini dəyişdirmək. Belə dəyişikliklər sığorta müqaviləsinə əlavə sazişlə rəsmiləşdirilməlidir;
- 13.3.5. Sığorta müqaviləsinə vaxtından əvvəl xitam vermək;
- 13.3.6. Sığorta şəhadətnaməsi itdikdə və ya məhv olduqda onun dublikatını sığortaçıdan tələb etmək;
- 13.3.7. Bu Qaydalarda, sığorta müqaviləsində, və qanunvericilikdə nəzərdə tutulan digər hüquqlardan istifadə etmək.

13.4. Sığortaçının hüquqları:

- 13.4.1. Sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortalının özünə məlum olan və / və ya etdiyi, sığortaçının müqavilədən imtina etmək, yaxud onu məzmunu dəyişdirilmiş şəkildə bağlamaq qərarına təsir göstərə bilən bütün hallar barədə sığortalıya sorğu vermək;
- 13.4.2. Sığorta hadisəsinin baş verməsi səbəblərini araşdırması, və /və ya zərərin qiymətləndirilməsi üçün müstəqil ekspert, yaxud sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən şəxsi təyin etmək. Sığorta hadisəsinin araşdırılması və zərərin qiymətləndirilməsi üçün təyin olunan müstəqil ekspertlər və sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən şəxslər bununla bağlı sığortaçının malik olduğu bütün hüquqlardan istifadə edə bilirlər;
- 13.4.3. Sığorta ödənişinin həcmnin müəyyənləşdirilməsi üçün lazım olan sənədləri və məlumatları sığortalıdan tələb etmək;
- 13.4.4. Sığorta ödənişinin ödənilməsi zamanı sığorta ödənişi məbləğindən sığortalının sığortaçıya ödəməli olduğu, vaxtı çatmış və ya gecikdirilmiş sığorta haqqı məbləğini tutmaq;
- 13.4.5. Sığortalı tərəfindən bağlanan müqavilə şərtlərinə əməl edilməsini yoxlamaq;
- 13.4.6. Sığortaçı sığorta hadisəsi ilə bağlı həm onun, həm də sığortalının maraqlarının müdafiəsi üçün öz vəkili və ya digər səlahiyyətli şəxsin təyin olunmasını zəruri hesab etdikdə - bu cür maraqların müdafiəsi üçün Sığortaçının göstərdiyi şəxslərə etibarnamə və ya digər zəruri sənədləri vermək. Sığorta hadisəsi ilə bağlı məhkəmədə sığortalının maraqlarını təmsil etmək və ya digər şəkildə Sığortalının hüquqi müdafiəsini həyata keçirmək sığortaçının öhdəliyi deyil, hüququdur. Sığortaçı məhkəmədə Sığortalının maraqlarını təmsil etməkdən imtina etdikdə, o, bu cür proseslərdə sığortalının maraqlarını müdafiə edən vəkillərin xidmətlərinin ödənilməsi üzrə faktiki xərcləri sığortalıya ödəməlidir. Bu cür xərclər sığorta müqaviləsinin müəyyən etdiyi məsuliyyət həddində ödənilir;
- 13.4.7. Sığorta tənzimlənməsi zamanı əlavə ekspertizanın təyin edilməsi;
- 13.4.8. Sığorta riski həddində artım baş verdikdə ona mütənasib sürətdə sığorta haqqının artırılmasını, ona xitam verilməsini və ya müqavilə şərtlərinin dəyişdirilməsini Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq qaydada tələb etmək. Bu halda tələb olunan dəyişiklik müqaviləyə əlavə tərtib olunmaqla tərəflərin qarşılıqlı razılığı əsasında imzalanması yolu ilə həyata keçirilməlidir.
- 13.4.9. Bu Qaydalardavə qanunvericilikdə nəzərdə tutulan digər hüquqlardan istifadə etmək.

## **14. SİĞORTA RİSKİNDƏKİ DƏYİŞİKLİKLƏR**

- 14.1. Sığorta riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilən risklər barədə sorğu forması sığorta müqaviləsi bağlandığı zaman sığortaçı tərəfindən sığortalıya təqdim olunur. Sığorta müqaviləsinin qüvvədə olduğu müddət ərzində, sığortalı, sığorta müqaviləsi bağlanan zaman sığortaçıya bildirdiyi əhəmiyyətli halların dəyişilməsi, həmçinin sığorta riskinə əhəmiyyətli dərəcədə təsir edə bilən və ona məlum olan bütün digər hallar barədə sığortaçıya dərhal məlumat verməlidir.
- 14.2. Sığortaçı sığorta riskinin artmasına təsir edən hallar barədə məlumatı əldə etdikdən sonra aşağıda göstərilən hərəkətləri etmək hüququna malikdir:
  - 14.2.1. sığorta müqaviləsinin şərtlərini və müddəalarını dəyişmək,
  - 14.2.2. əlavə sığorta haqqının ödənilməsinə tələb etmək və ya,
  - 14.2.3. belə dəyişikliklərin baş verdiyi tarixdən sığorta müqaviləsinə xitam vermək.

## **15. SİĞORTA HADİSƏSİ BAŞ VERDİKDƏ SİĞORTALININ VƏZİFƏLƏRİ VƏ SİĞORTAÇI TƏRƏFİNDƏN NƏZARƏT**

- 15.1. Bu qaydalar əsasında bağlanmış sığorta müqaviləsi üzrə sığorta hadisəsinin baş verməsi barədə sığortalı, yaxud faydalanan şəxs hadisədən xəbər tutduqdan dərhal sonra və ya mümkün olan ən qısa müddət ərzində sığortaçıya və ya onun nümayəndəsinə, eyni zamanda qanunvericiliyə uyğun olaraq həmin hadisə barədə məlumatlandırılmalı olan səlahiyyətli dövlət orqanlarına hər hansı vasitə ilə xəbər verməlidir.
- 15.2. Sığortalı hadisənin baş verdiyi tarixdən zərərin müəyyən edilməsinə qədər keçən müddət ərzində, müəssisədəki istehsalın zəifləməsinə və ya dayanmasını aradan qaldırmaq və ya minimuma endirmək üçün lazımi tədbirlər görməli və bu məqsədlə sığortaçı tərəfindən ona verilmiş təlimat daxilində bütün imkanlardan istifadə etməlidir.
- 15.3. Məcburi hallar istisna olmaqla, sığortalı zərər müəyyən olunana və təsdiq edilənə qədər hadisənin baş verdiyi yerlərdə və sənədlərdə zərər məbləğinin müəyyən edilməsini çətinləşdirəcək və yaxud zərər məbləğini artıracaq formada heç bir dəyişiklik etməməlidir.
- 15.4. Sığortalı, ödəniş tələbinin araşdırılması ilə əlaqədar sığortaçı tərəfindən tələb ediləcək mühasibat jurnalı və qeydiyyatları, qəbz və fakturaları, balans və digər sənədləri, lazımi məlumat və izahatları, və subroqasiya hüququnun həyata keçirilməsi üçün özündə olan bütün lazımi sənədləri, sığortaçıya verməlidir.
- 15.5. Sığortalı məsuliyyətin və zərər məbləğinin, zərərin təqsirkar üçüncü şəxslərdən alınması hüquqlarının müəyyən edilməsi üçün sığortaçının və ya onun səlahiyyətli nümayəndələrinin sığortalının əmlakları və bunlarla əlaqədar sənədlər üzərində aparacaqları tədqiqat və yoxlamalara icazə verməlidir.
- 15.6. Sığortalı gəlir itkisinə səbəb olan hadisələrə təminat verən sığorta müqavilələri və əgər bu sığorta ilə əlaqədar digər sığorta müqavilələri də varsa, bu haqda sığortaçıya məlumat verməlidir.
- 15.7. Sığortaçı hadisə baş verdiyi zaman gəlir itkisinin məbləğini azaltmaq, hadisənin səbəblərini, nəticələrini araşdırmaq məqsədilə hadisənin baş verdiyi yerlərə daxil ola bilər və araşdırma üçün zəruri hesab etdiyi bütün hərəkətləri edə bilər. Sığortaçının bu hərəkəti onun öz üzərinə hər hansı bir öhdəlik götürməsi və sığorta şəhadətnaməsində nəzərdə tutulmuş hüquqlarının hər hansı birindən məhrum olunması demək deyildir.

## **16. SİĞORTA HADİSƏSİNİN TƏSDİQİ**

- 16.1. Sığortaçı (və ya təyin edilmiş müstəqil ekspert, yaxud sığorta sahəsində yardımçı fəaliyyət göstərən şəxs) sığorta hadisəsinin baş verməsi faktını təsdiq edən və (və ya) sığorta ödənişinin həcmi

müəyyənləşdirilməsi üçün lazım olan sənədləri və məlumatları bu qaydaların 16.2-ci maddəsi nəzərə alınmaqla, sığortalıdan tələb etmək hüququna malikdir.

- 16.2. Sığorta hadisəsi hesab edilə bilən, araşdırılması və ya qeydə alınması tələb olunan hadisələr barədə səlahiyyətli dövlət orqanlarına belə hadisələrin baş verməsi faktını və (və ya) səbəbini, habelə nəticələrini təsdiq edən sənədin alınması üçün yazılı sorğu vermək sığortaçının və ya onun nümayəndəsinin vəzifəsidir.

## **17. SIĞORTA ÖDƏNİŞİ**

- 17.1. Sığorta ödənişinin verilməsi üçün tələb olunan sənədlər aşağıdakılardır:
  - 17.1.1. Sığortalının, sığorta olunanın və ya faydalanan şəxsin sığortaçıya ünvanladığı sığorta tələbi (ərizə, müraciət);
  - 17.1.2. Sığorta şəhadətnaməsi;
  - 17.1.3. Qeydiyyatla alınması tələb olunursa baş vermiş hadisə ilə bağlı aidiyyəti orqanların tərtib etdiyi sənədlər (arayış, akt, rəy və s.);
  - 17.1.4. Zərər dəymiş sığorta predmetinə mülkiyyət hüququnu və ya istifadə hüququnu təsdiq edən sənəd, əmlakın müəssisə balansında olmasına dair arayış, predmetin əsas vəsaitlərə aid inventar vərəqəsi;
  - 17.1.5. Mühasibat jurnalı və qeydiyyatlar, qəbz və fakturalar, balans və digər sənədləri, lazımi məlumat və izahatlar, bütün növ sübutlar və zərərin təqsirkar üçüncü şəxslərdən alınması hüququndan istifadə olunması üçün zəruri məlumat və sənədlər, dəymiş zərərin həcmının müəyyənləşdirilməsi üçün lazım olan sənədlər;
- 17.2. Sığortaçı, bu Qaydaların 17.1-ci maddəsində qeyd olunan bütün sənədlər sığortaçıya daxil olduğu tarixdən 7 iş günündən gec olmayaraq sığorta ödənişini verməli, yaxud sığortalıya, sığorta olunana və ya faydalanan şəxsə sığorta ödənişinin verilməsindən imtina haqqında yazılı şəkildə əsaslandırılmış bildiriş təqdim etməlidir.
- 17.3. Sığorta ödənişinin ödənilməsi zamanı sığortaçı sığorta ödənişi məbləğindən sığortalının ona ödəməli olduğu, vaxtı çatmış və ya gecikdirilmiş sığorta haqqı məbləğini tutmaq hüququna malikdir.
- 17.4. Sığortalı və ya faydalanan şəxs zərərin əvəzini üçüncü şəxslərdən aldıqda, sığortaçı ancaq sığorta şərtlərinə əsasən ödənilməli məbləğlə üçüncü şəxslərdən alınmış məbləğ arasındakı fərqi ödəyir. Sığortalı bu cür məbləğləri aldığı barədə sığortaçıya dərhal məlumat verməlidir.
- 17.5. Sığorta müqaviləsində müəyyən edilmiş sığorta məbləği həmin müqavilə üzrə verilmiş sığorta ödənişi həcmində azalmış hesab olunur. Sığorta qanunvericiliyində başqa hal nəzərdə tutulmamışdırsa, bu zaman sığorta müqaviləsinə sığorta məbləğinin azalması ilə bağlı dəyişiklik etmək vacib deyil. Sığortalı əlavə sığorta haqqı ödəməklə, sığorta məbləğini bərpa edə bilər.

## **18. SIĞORTA ÖDƏNİŞİNİN HESABLANMASI QAYDASI**

- 18.1. Sığortalının kommersiya fəaliyyətinin dayanması nəticəsində ona vurulan zərərlərin həcmi müəyyən olunduqdan sonra sığorta ödənişinin hesablanması aşağıdakı yollarla həyata keçirilir:
  - 18.1.1. Sığorta şəhadətnaməsində azadolma məbləği, yaxud gözləmə müddəti nəzərdə tutulduqda - azadolma məbləğinin miqdarı çıxılmaqla, yaxud gözləmə müddəti nəzərə alınmaqla zərərlərə təminat verilir;
  - 18.1.2. Sığorta şəhadətnaməsi üzrə sığorta ödənişlərinin ümumi miqdarı sığorta məbləğini aşma bilməz.
  - 18.1.3. Sığorta şəhadətnaməsi ilə təminat verilən hadisəyə başqa bir sığorta şəhadətnaməsi ilə də təminat verilmiş olarsa və bu təminat barədə sığortaçıda məlumat olarsa şərikli sığorta əsasları tətbiq edilir;

18.1.4. Sığorta müqaviləsində sığortalının kommersiya fəaliyyətinin spesifik xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq başqa bir hesablama forması və izahat nəzərdə tutulmamışdırsa, sığorta ödənişi, ümumi maliyyə dövriyyəsindəki azalma və fəaliyyət xərclərinin artması nəticəsində meydana gələn xalis gəlir itkisindən, təminat müddəti ərzində xalis gəlirdən ödənilməli olan, lakin hadisə baş verməsinə görə ödənilməyən və ya qənaət edilən fəaliyyət xərcləri çıxılmaqla hesablanır.

18.1.5. Sığorta müqaviləsində sığortalının kommersiya fəaliyyətinin spesifik xüsusiyyətlərinə uyğun olaraq başqa bir hesablama forması və izahat nəzərdə tutulmamışdırsa, ümumi maliyyə dövriyyəsinin azalması nəticəsində meydana gələn xalis gəlir itkisi: xalis gəlir nisbətinin, təminat müddəti ərzində hadisə baş verməsinə görə azalmış olan dövriyyə məbləğinə (standart dövriyyə ilə əldə olunan dövriyyə arasındakı fərqə) tətbiq edilməsi yolu ilə hesablanan məbləğdir.

18.1.6. Müəssisənin maliyyə xərclərindəki artımın səbəb olduğu xalis gəlir itkisi: Dövriyyədəki azalmanın qarşısını almaq məqsədilə zəruri və qəbul edilə bilən maliyyə yardımındır. Lakin bu artım təminat müddəti ərzində baş vermiş olmalı və azalmasının qarşısı alınan dövriyyə məbləğinə xalis gəlir nisbətinin tətbiq edilməsi ilə hesablanacaq məbləğdən artıq olmamalıdır.

18.1.7. Sığorta şəhadətnaməsində göstərilən bütün hesablamalarda ƏDV istisna edilir.

18.1.8. Sığorta ödənişinin həcmi müəyyən edilərkən əgər sığorta müqaviləsində göstərilən hadisələr baş verməsəydi, sığortalanmış təsərrüfat fəaliyyətinin gedişinə və onun nəticələrinə təsir göstərmiş və göstərə bilən bütün faktorlar, o cümlədən təsərrüfat fəaliyyətinin və xalis gəlirin dinamikası nəzərə alınmalıdır.

18.1.9. Sığorta müqaviləsində başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, sığorta ödənişi Azərbaycan Respublikasının valyutasında ödənilir. Sığorta məbləği xarici valyutada müəyyən edilibsə, sığorta ödənişi Mərkəzi Bankın sığorta hadisəsinin gününə olan valyuta məzənnəsi ilə ödənilir.

18.1.10. Əgər sığorta müqaviləsi ilə başqa hal nəzərdə tutulmayıbsa, sığorta müqaviləsində qeyd olunmuş risklər nəticəsində işin dayanması üzrə sığorta məbləği həqiqi gəlir itkisi məbləğindən aşağı olarsa, Sığortaçı sığorta hadisəsi baş verdikdə sığorta ödənişini sığorta məbləğinin həqiqi gəlir itkisi məbləğinə olan nisbətində ödəyir.

18.1.11. Sığorta ödənişinin həcmi sığortalının (və ya sığorta olunanın) üçüncü tərəfdən aldığı məbləğin çıxılmasından sonra, və ya bir neçə sığorta şirkəti ilə eyni risklə bağlı sığorta müqavilələrinin bağlandığı halda hazırkı qaydalar əsasında bağlanmış sığorta müqaviləsi üzrə sığorta məbləğinin bütün digər sığorta müqavilələri üzrə ümumi sığorta məbləğinin nisbətinə müvafiq olaraq, azadolma məbləğinin tətbiq olunması şərti ilə müəyyən edilir. Sığortalı (və ya sığorta olunan) belə məbləğlərin alınması barədə sığortaçıya dərhal məlumat verməlidir.

## **19. SİĞORTA ÖDƏNİŞİNİN VERİLMƏSİNDƏN İMTİNANIN ƏSASLARI**

19.1. Sığortaçı sığorta ödənişinin verilməsindən aşağıdakı hallarda imtina edir:

19.1.1. sığorta hadisəsi barəsində məlumatın sığortaçıya vaxtında verilməməsi nəticəsində sığortaçının hadisənin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması ilə əlaqədar olaraq onun mənafeləri əhəmiyyətli dərəcədə pozulduqda

19.1.2. qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş məsuliyyəti istisna edən hallardan başqa, sığortalının, müvafiq hallarda zərərçəkənin sığorta hadisəsinin baş verməsinə yönələn qəsdən etdiyi hərəkəti və ya hərəkətsizliyi, habelə sığorta hadisəsi ilə birbaşa səbəb əlaqəsində olan qəsdən cinayət törətməsi;

19.1.3. sığortalının sığortalanmış əmlaka dəyən zərərin qarşısını almaq və ya həcmi azaltmaq üçün lazımi və mümkün tədbirləri görmək iqtidarında olduğu halda, həmin tədbirləri qəsdən görməməsi; bu zaman sığorta ödənişindən o həcmdə imtina edilə bilər ki, sığortalı mümkün tədbirləri görmüş olsaydı, zərərin miqdarı həmin həcmdə azalmış olardı;

19.1.4. sığortaçının sığorta hadisəsinin baş verməsi səbəblərini araşdırmasına sığortalı tərəfindən maneçilik törədilməsi, o cümlədən Mülki Məcəllənin 925.5.1-ci maddəsində müəyyən edilmiş məqsədlər üçün zəruri tədbirlərin görülməsi halları istisna olmaqla, digər hallarda əmlakın hadisə

yerindən kənarlaşdırılmasının sığortaçıını hadisənin səbəblərini və ya zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum etməsi;

19.1.5. sığortalının sığortaçıya qəsdən yanlış məlumat verməsi nəticəsində sığortaçının sığorta riskini qiymətləndirmək, həmçinin sığorta hadisəsinin səbəblərini və (və ya) dəyən zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olması;

19.1.6. baş vermiş hadisənin qanunvericiliyə və ya sığorta müqaviləsinə görə sığorta hadisəsi hesab edilməməsi;

19.1.7. sığorta hadisəsinin sığorta haqqı və ya onun hər hansı bir hissəsinin qanunvericilikdə və ya müqavilədə nəzərdə tutulmuş ödənilməsi müddəti başa çatdıqdan 15 (on beş) gün sonra, bu qaydaların 8.4.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş halda isə sığortaçının müəyyən etdiyi müddətin başa çatmasından 3 (üç) gün sonra baş verməsi halında sığorta haqqının müvafiq hissəsi ödənilməmiş olduqda;

19.1.8. müqavilə və ya qanunla hərbi risklərin sığortalanması nəzərdə tutulmadıqda, hadisənin baş verməsinin hərbi əməliyyatlar və ya hərbi xarakterli tədbirlər hesab edilən halların nəticəsi olması;

19.1.9. sığortalı, sığorta olunan və ya faydalanan şəxsin zərərin əvəzini tam olaraq zərər dəyməsində təqsirli olan şəxsdən alması; zərərvuran zərərin əvəzini qismən ödəmiş olduqda sığorta ödənişindən ödənilmiş məbləğ həcmində imtina edilir;

19.1.10. Mövcud qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş digər hallarda.

- 19.2. Bu qaydaların 13.4.1-ci maddəsində nəzərdə tutulmuş məlumatların yanlışlığı sığorta müqaviləsi bağlanarkən sığortaçıya məlum olduqda və ya sığortalı yanlış məlumatların verilməsində təqsirli olmadıqda, habelə tələb olunan məlumata sığortalının cavab verməməsinə baxmayaraq sığorta müqaviləsi bağlanmış olduğu halda sığortaçı sığorta ödənişinin verilməsindən imtina üçün yanlış məlumatın verilməsi və ya tələb olunan məlumatın verilməməsi faktına əsaslanıb bilməz.
- 19.3. Bu qaydaların 19.1.5-ci maddəsində müəyyən edilmiş hallarda sığortaçı zərərin həcmi müəyyənləşdirmək imkanından tam və ya qismən məhrum olduqda belə, aşkar faktlarla sübut olunan həcmdə sığorta ödənişindən imtina edə bilməz.

## 20. SUBROQASIYA HÜQUQU

- 20.1. Subroqasiya hüququ sığorta ödənişi almış şəxsin ona dəymiş zərəre görə məsuliyyət daşıyan üçüncü şəxsə qarşı malik olduğu hüquqlardan və vasitələrdən həmin ödənişi vermiş sığortaçının istifadə etmək hüququdur.
- 20.2. Faydalanan şəxsin zərərvuran şəxsə qarşı zərərin əvəzini ödəmək tələbi (iddiası) ilə bağlı hüquq əmlak sığortası üzrə sığorta ödənişini vermiş sığortaçıya subroqasiya qaydasında onun verdiyi sığorta ödənişi məbləğində keçir.
- 20.3. Faydalanan şəxs sığorta ödənişini aldıqda, subroqasiya hüququnun həyata keçirilməsi üçün özündə olan bütün lazımi sənədlərlə sığortaçını təmin etməlidir.
- 20.4. Faydalanan şəxs zərərvuran şəxsə qarşı iddiadan və ya tələbi təmin edən hüquqlardan, yaxud lazımi sənədləri sığortaçıya verməkdən imtina etdikdə, sığortaçı sığorta ödənişi verməkdən zərərvuran şəxsdən subroqasiya qaydasında ala biləcəyi məbləğ həcmində azad edilir.
- 20.5. Sığortaçı subroqasiya hüququndan zərərvuran şəxsin özünə və (və ya) müvafiq sığorta hadisəsi ilə bağlı risklər üzrə həmin şəxsin məsuliyyətini sığortalamış sığortaçıya, həmçinin qanunvericiliyə əsasən, dəyən zərəre görə sığortalı və ya faydalanan şəxs qarşısında maddi məsuliyyət daşıya bilən digər şəxsə qarşı istifadə edə bilər.

## 21. TƏRƏFLƏRİN MƏSULİYYƏTİ

- 21.1. Bu Qaydaların şərtlərinin yerinə yetirilməməsinə və ya lazımi qaydada yerinə yetirilməməsinə görə tərəflər qanunvericiliklə müəyyən edilmiş qaydada məsuliyyət daşıyırlar.

## **22. İŞ SİRLƏRİNİN GİZLİ SAXLANILMASI**

- 22.1. Sığortaçı, Sığortalıya aid öyrəndiyi və ya iş prosesində öyrənəcəyi iş sirlərini gizli saxlamadığı halda Sığortalıya dəyən maddi və ya mənəvi zərərə görə qanunvericilikdə nəzərdə tutulmuş qaydada məsuliyyət daşıyır.

## **23. MÜBAHİSƏLƏRİN HƏLLİ QAYDASI**

- 23.1. Bu Qaydalara əsasən bağlanmış sığorta müqaviləsindən irəli gələn bütün mübahisələr ilkin olaraq danışıqlar yolu ilə pretenziya qaydasında, tərəflər arasında razılığa gəlinmədiyi təqdirdə isə Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə müvafiq olaraq məhkəmələr vasitəsilə həll edilir.

## **24. XÜSUSİ ŞƏRTLƏR**

- 24.1. Tərəflərin qarşılıqlı razılığına əsasən, Azərbaycan Respublikasının qanunvericiliyinə və bu qaydalara zidd olmaması şərtlə, sığorta müqaviləsində əlavə şərtlər nəzərdə tutula bilər.
- 24.2. Sığortalı mühasibat uçotu işlərini Azərbaycan Respublikasının hüquqi aktlarına əsasən aparmalıdır.
- 24.3. Son 3 il ərzində olan inventarizasiya aktları, mühasibatlıq balansı, gəlir və xərclərlə bağlı hesabatlar 2 nüsxədə olmalıdır. Sənədlərin eyni zamanda məhv olmasının qarşısını almaq məqsədilə bu sənədlər təhlükəsiz yerdə və ayrı-ayrılıqda saxlanılmalıdır.
- 24.4. Hazırkı maddənin 24.2 və 24.3-cü bəndlərində qeyd olunanlara riayət edilmirsə, sığorta hadisəsi zamanı sığortaçının sığorta ödənişi verilməsindən imtina etməyə o dərəcədə hüququ var ki, qeyd olunan bəndlərə riayət olunmamasına görə sığortaçının öhdəliyinin həcmi və ya yerinə yetirmək öhdəliyini təyin etmək mümkün olmasın.



## “Qala Sığorta” ASC

### Kommersiya fəaliyyətinin dayanmasının sığortası qaydaları

#### üzrə tarif dərəcələrinin iqtisadi əsaslandırılması

Tarif dərəcələrinin əsaslandırılması “Qeyri-həyat sığortası sahəsi üzrə sığorta tariflərinin hesablanması haqqında” Metodikadan istifadə edilməklə aparılır. Tarif dərəcəsini hesablayarkən əvvəlcə netto-dərəcəni hesablayırlar. Netto-dərəcənin hesablanmasında aşağıdakı məlumatlardan istifadə edilir:

1. Sığorta hadisəsinin baş verməsi ehtimalı ( $q$ ) – 0.005;
2. Bir sığorta müqaviləsi üzrə orta sığorta məbləği ( $SM$ ) – 1 000 000 manat;
3. Bir sığorta hadisəsi üzrə orta sığorta ödənişi ( $SÖ$ ) – 20 000 manat;
4. Bağlanılanacaq sığorta müqavilələrinin sayı ( $n$ ) – 100 .

$T_n$ ,  $T_\theta$  və  $T_r$  ilə müvafiq olaraq netto-dərəcəni, onun əsas hissəsini və risk üstəliyini işarə edək. Netto-dərəcənin əsas hissəsi 100 manat sığorta məbləğinə uyğun olaraq aşağıdakı düsturla hesablanır:

$$T_\theta = 100 * q * \frac{SÖ}{SM}$$

$$T_\theta = 100 * 0.005 * \frac{20000}{1000000} = 0.01 \text{ manat}$$

Risk üstəliyini hesablamaq üçün təminat ehtimalını  $\gamma = 0.95$  götürək. Bu halda həmin ehtimala uyğun əmsal  $\alpha(\gamma) = 1.645$  olur. Risk üstəliyi aşağıdakı düsturla hesablanır:

$$T_r = 1.2 * T_\theta * \alpha(\gamma) \sqrt{\frac{(1-q)}{nq}}$$

$$T_r = 1.2 * 0.0001 * 1.645 * \sqrt{\frac{(1-0.005)}{100*0.005}} = 0.0278 \text{ manat}$$

$$T_n = T_\theta + T_r$$

$$T_n = 0.01 + 0.0278 = 0.0378 \text{ manat}$$

Tarif dərəcələrinin strukturu: netto-dərəcə - 55% , yüklənmə - 45% .

45% yüklənməyə daxildir:

40% komisiyon muzzd, 3% digər administrativ xərclər və 2% tarif mənfəəti.

Brutto-dərəcəni  $Tb$  ilə işarə edək. Onda brutto-dərəcənin hesablanması düsturuna əsasən

$$Tb = \frac{Tn}{1 - f}$$

$$Tb = \frac{0.0378}{1 - 0.45} = 0.0688 \text{ manat}$$

Yekun tarif dərəcələri 0.00001% – 10% aralığında dəyişir.

Sığorta risklərin qiymətləndirilməsinə təsir edən faktorlar və onlara uyğun baza sığorta tarifinə tətbiq edilən differensiallaşma əmsalları.

|                                       |                                                              |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------|
| Sığorta risklərə təsir edən faktorlar | differensiallaşma əmsallarının variasiya diapazonu (min,max) |
|---------------------------------------|--------------------------------------------------------------|

|     |     |
|-----|-----|
| min | max |
|-----|-----|

|                                                                                                       |       |     |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------|-----|
| Sığortalının əmək müqavilələrinə, mülki-hüquq müqavilələrinə əsasən ödədikləri, əmək haqları          | 0.001 | 10  |
| Sığortalının öz fəaliyyəti üçün icarəyə götürdüyü bina, avadanlıq və digər əmlaklara görə icarə haqqı | 0.001 | 10  |
| Müəyyən edilmiş azadolma ölçüsü                                                                       | 0.005 | 5.5 |
| Sığorta müqaviləsinin müddəti                                                                         | 0.005 | 5.5 |

Xarici valyutada müqavilə bağlayarkən, məzənnənin dəyişməsi riski ilə əlaqədar valyutalarda tarifi hesablayarkən differensiallaşma əmsal tətbiq olunur.

|      |     |     |
|------|-----|-----|
| EURO | -   | 2   |
| USD  | -   | 1.5 |
| RUB  | 0.5 | 1.2 |